

İstanbul Zeytinburnu İlçesi'nde Afgan Türklerinin Ulusötesi Kentleşme Ağlarının Analizi

Yasemin Çakırer Özservet*

Özet

1950'lerden itibaren günümüze kadar Türkiye hep göç alan bir ülke olarak, Asya ve Orta Asya'dan gelen Türk kökenlilerin göçü için hedef ülke konumundadır. Bu çalışma, son dönemde sıklıkla tartışılan ulusötesi göçü ve ulusötesi sosyal alanların oluşturduğu ulusötesi kentleşmeye yönelik ağları İstanbul kentinde yerel bir ölçek olarak Zeytinburnu ilçesinde Afgan Türkleri üzerinden analiz etmektedir. Afgan Türkleri, farklı siyasi iktidar dönemlerinde ülkemize resmi kanallarla iskânlı göçmen olarak *kabul edilen* öncü göçmenlerin (diğer Türkî göçmenlerin) ardından ve öncü göçmenlerin ulusötesi sosyal ağlarının da yardımıyla zincirleme şekilde gelen bir göçmen grubudur. Vatandaşlığını almış ve yerel yönetimde aktif rollere sahip göçmenler ulusötesi politik, sosyal ve kültürel alan yaratmak üzere ulusötesi birçok aktiviteye sahiptirler. Bu aktivitelerin fiziksel mekânlara yansımaları bulmak bu çalışmanın önemli bir yanını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ulusötesi Kentleşme, İstanbul, Zeytinburnu, Afgan Türkmenleri

The Analysis of Transnational Urbanism Networks of the Turks from Afghanistan in Istanbul - Zeytinburnu district

Abstract

Turkey has been a target country for the immigrants of Turkish origin coming from Asia and Central Asia since 1950s till today. This research analyzes the transnational social fields and transnational urbanization dynamics developed with transnational flow of immigration in Istanbul, the most appropriate city to observe in Turkey, on a local scale of Zeytinburnu region on the Turks from Afghanistan. The Turks from Afghanistan are composed of the leading immigrant groups who were accepted to our country officially as to be settled during the various political power and other immigrants coming over through the transnational social networks. The immigrant groups who became citizen and have active roles in local administration have transnational activities for creating a transnational political, social and cultural area. To find the reflections of these activities on the physical space is the most important phase of this research.

Keywords: Transnational Urbanism, İstanbul, Zeytinburnu, the Turks from Afghanistan

* Yrd. Doç. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul/Türkiye, ycozservet@fsm.edu.tr

Giriş

Uluslararası göçe yönelik çok sayıda akademik çalışma mevcuttur. Yapılan çalışmalarda göç kavramı, genel olarak politik, ekonomik ve sosyolojik bir bakışla ele alınmaktadır. Yurtdışından gelen göçmenler buldukları ülkelerde birbirinden farklı yaşam stratejileri üretmektedir. Kent mekanındaki yaşamın üstesinden gelmek üzere üretilen bu stratejileri eski kavramlarla açıklamak giderek güçleşmektedir. Küreselleşmenin bir sonucu olarak da görülen bu yeni göç yapısını, içerisinde bir çok göç türünü birlikte barındıran ulusötesi göç¹ olarak tanımlayanlar ağırlıktadır. Ulusların zayıflayarak çok uluslu hale gelmesi ya da ulus-devletin güçlenerek varış ve çıkış ülkelerinde karşılıklı iki ulus-devlete yönelik yeni sosyal alanların ortaya çıkışı, fiziksel ve sosyal mekânlar arası ilişkilerin temel olarak yeniden şekillenmekte² olduğunu göstermektedir.

Ulusötesilik kavramı, iki farklı ülkeyi eş zamanlı olarak varış ülkesinde yaşama durumunu, yani hem çıkış hem de varış ülkesini varış noktasında melezleyerek, kimi zaman sembolik olarak yaşama durumunu ifade etmektedir. Ulusötesilik kavram olarak, ulus-devlet sınırlarını aşan sosyal ve ekonomik ağlar kuran göçmenleri tanımlamak amaçlı da ortaya çıkmıştır.

Türkiye, Avrupa ve dünya göç profilinde transit göç geçiş ülkesi olarak ele alınsa da, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu öncesi ve sonrası dönemde Türk kökenli grupların göçü için hep hedef ülke konumunda olmuştur. Bu kapsamda Türkiye, Türk kökenli göçmenleri birçok dönemde yasal göçmen olarak kabul etmiştir. Soydaş göçü olarak tanımlanan Balkanlar ve benzeri noktalardan Türk kökenli göçmenlerin ülkeye gelişini kolaylaştırıcı devlet stratejileri, 1950'lerde Doğu Türkistan'dan ve 1982'de Afganistan'dan göçü destekler niteliğinde devam etmiştir.

Bu araştırma, ulusötesi göç konusunu hem sosyal açıdan hem de göçmenlerin mekânla ilişkileri açısından ele alarak şehir sosyolojisi bağlamında incelemektedir. Bu çalışmada mekân tanımı coğrafi bir tanımlamayı da kapsayacak şekilde, hem sosyal ve hem de ekonomik içerikle ilişkisel bir bağlamda ele alınmaktadır. Göç sürecinde göçmenlerin kullandığı sosyal ve fiziki mekânlar, mekânsal aktivi-

- 1 Linda Basch, N. G. Schiller, ve C. S., Blanc, *Nations Unbound: Transnational Projects, Postcolonial Predicaments, and Deterritorialized Nation-States*, Langhorne, PA: Gordon and Breach, 1994. Aynı dönem benzer tanımı yapan Michael Peter Smith, "Can you Imagine? Transnational migration and the Globalization of Grassroots Politics", *Social Text*, No.39, 1994, s.15-33. Ardından M Kearney, "The Local and the Global: The Anthropology of Globalization and Transnationalism", *Annual Review of Anthropology*, 24,1995, s. 547-565. Ayrıca, Ulf Hannerz, *Transnational Connections: Culture, People, Places*. London: Routledge. 1996, Steven Vertovec, "Conceiving and Researching Transnationalism", *Ethnic and Racial Studies*, 22 (2), s. 447-62, 1999 ve Peggy Levitt, "Transnational Migration: Taking Stock and Future Directions", *Global Networks* 1, 3, s.195-216, 2001.
- 2 Ludger Pries, *New Transnational Social Spaces: International Migration and Transnational Companies in the Early 21st Century*, London, UK: Routledge, 2001.

teler ve oluşturulan ulusötesi ağlar, kentsel mekân pratiğini de dönüştürmektedir. Ulusal kurgular üzerinde işleyen kentsel mekânlara, ulusötesi ağlar ve pratikler yoluyla sonradan yapılan bu vurgular, yeni bir kentsel dinamizmin işaretçileri olarak görülebilir.

Göçmenlerin ulusötesi ağları yoluyla oluşan yerelötesi ve ulusötesi sosyal ve mekânsal pratiklerine yönelik yapılan araştırmalar küreselleşmenin sosyal olarak nasıl inşa edildiğini anlayabilmek açısından önem taşımaktadır. Smith'in³ vurgusuyla 'kentleri ulusötesi kentleşmenin mekânları olarak düşünmek, bugünün ve geleceğin kentsel araştırmalarının odağı olacaktır'. Çünkü göçmenler, ulusötesi bir çevrede, birden çok yere aittirler veya bir dizi sosyo-ekonomik bağlılığa sahip olmaktadırlar, bununla bağlantılı olarak da kendilerine ulusa bağımlılığı çok az olan esnek bir yaşam tarzı kurabilmektedirler.

Ulusötesi kentleşme pratiklerini ele alan akademik çalışmalar son dönemin bir ürünü olarak gelişmektedir. Göreceli olarak az sayıdaki araştırmacının ise alan çalışmaları, daha çok New York, Los Angeles, Londra ve bazı Asya anakentleri üzerinedir. Bu çalışmalarda; ulusötesi kentleşmeye bakış ya üst ölçekte politik ve ekonomik gelişmelerin tartışılması veya dünya kenti olarak görülen bu kentlerin ulusötesi kentleşmeyle ilişkisi bakımından ya da en alt ölçekte, göç eden bireyin, antropolojik bir bakışla ve ayrıntılı etnografik çalışmalarla ulusötesi gündelik yaşantıları bakımından incelenmektedir. Faist de, orta ölçekte araştırmaların eksikliğine dikkatleri çekerek, göçmen grupları üzerinde ve yerel bir bölgede orta ölçekte bir araştırma yapmanın ne derece önemli olduğunu vurgulamaktadır⁴.

Bu çalışmanın alan araştırması, çok değinilmeyen bu orta ölçekte, İstanbul'un orta ölçekli bir ilçesinde Afgan Türkü grubu örneğinde yapılmıştır. Ulusötesi kentleşmenin en önemli ögesi kentte göçmenlerin varlığıdır. Ulusötesilik kavramında, göçmenin yaşantısının mekânı ya da mekânın göçmeni ve yaşantısını dönüştürmesine özellikle vurgu yapılmaktadır. Bu çalışmada da; Afgan Türklerinin ulusötesi kentleşmeye yönelik ağlarını ortaya çıkarmak, sosyal, kültürel ve ekonomik mekâna yönelik pratiklerini ve mekânla ilişkilerini, sosyal ağları ve hareketleri bağlamında analiz etmek hedeflenmiştir.

Araştırmanın yöntemi

Sosyal olgulardaki çeşitlilik ve yoğunluk, kuşkusuz uygulamalı araştırmalarda da yeni hassasiyetleri gerektirmektedir. Artık büyük ve genelleyci söylemler yerini; daha yerel, anlık ve durumsal söylemlere bırakmaktadır. Yerel ölçekteki

3 Michael Peter Smith, *Transnational urbanism: Locating globalization*, Blackwell Publishers, Madlen, 2001.

4 Thomas Faist, *The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces*, Oxford: Oxford University Press, 2002.

araştırmalarda uygulamadan kurama doğru bir yol izlemenin, olası araştırma hatalarına karşı büyük bir önlem olduğu açıktır.

Araştırma, nitel bir araştırma sürecine sahiptir ve bulgular genelleyici değerlendirmeler yerine, özgün ve yerel ölçekte değerlendirmelere tabi tutulmaktadır. Araştırma, ne İstanbul adına, ne de Afgan Türkleri adına genellenabilir sonuçlara ulaşmak amacıyla değildir. Yerel ölçekte yerel bir grup adına bulgular elde edilmiştir.

Nitel araştırma yöntemi, çoğunlukla tümevarımcı bir yöntem olarak görülmemektedir. Ancak, nitel araştırmanın hem tümdengelim hem de tümevarım yöntemleriyle yapılabileceğini söyleyenler⁵ olduğu gibi, nitel araştırmaların her iki yöntemi ortak kullanabileceği de söylenmektedir⁶. Bu araştırmada ağırlıklı tümevarım yöntemi kullanılsa da, var olan kuramlardan etkilendiği için tümdengelim yöntemi de kısmen kullanılmıştır.

Göç üzerine yapılan araştırmalarda, çeşitli yöntem ve araçlar kullanılmakla birlikte; göçmen üzerine odaklanıldığında çoğunlukla nitel araştırma yöntemleri önerilmekte ve kullanılmaktadır⁷. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden ‘*Grounded teori*’ yaklaşımı kullanılmıştır. ‘*Grounded teori*’, kuramların deneysel olarak verilerin içerisinde gömülü olduğunu söylemektedir. Bu yaklaşımın en önemli özelliği veri toplama ile analizinin birlikte yürütülmesi gerekliliğidir.

‘*Grounded teori*’ yaklaşımı kapsamında, araştırma soruları da oldukça esnek hazırlanabilmektedir. Bu çalışmanın araştırma soruları da, araştırmayı yönlendiren ve alandan çıkan verilerle zenginleşen bir nitelikte aşağıdaki şekilde hazırlanmıştır ve sosyal, ekonomik, mekânsal ve sembolik olmak üzere dört temel bileşenden oluşmaktadır:

- Göçmenler göç öncesinde, göç ederken, ve göç sonrasında hedef ülkedeki ağlarla nasıl bağlantı kuruyorlar ve geldikleri ülke ve kentte bu bağlantıları nasıl kullanıyorlar? (SOSYAL)
- Göçmenlerin ekonomik ağları, varış ülke ekonomisine nasıl eklenmektedir? Göç bir ekonomik sektör olarak ne gibi fırsatlar sunmaktadır ve bundan kimler faydalanmaktadır? (EKONOMİK)
- Göçmenlerin varış noktasındaki kalış süreleri, mekândaki ulusötesiliği nasıl etkilemektedir? (MEKÂNSAL)

5 Philipp Mayring, “Qualitative Content Analysis”, Forum: Qualitative Social Research, 1(2), Article 20, 2000.

6 Kerry J. Daly, *Qualitative Methods for Family Studies and Human Development*, Thousand Oaks: CA: Sage, 2007.

7 Theodoros Iosifides, “Qualitative Migration Research: Some New Reflections Six Years Later”, The Qualitative Report, 8(3), s. 435-446, 2003.

- Göçmenler genellikle sevilmedikleri, istenmedikleri varış ülkesinde, kendilerine aidiyetlik hissi veren sembolik mekânları nasıl oluşturmaktadırlar? (SEMBOLİK)

Bu ana kurguya hizmet edecek şekilde yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuş (Bkz. Ek 1) ve görüşmelerde olabildiğince her soru sorulmuştur. Her soruya cevap vermeyen görüşmeler elenmiş ve en son 42 görüşme kaydı analize tabi tutulmuştur.

Sorular, ön alan araştırması sonucu olgunlaşmış ve alandaki göçmenlere uygunluğuna göre şekillenmiştir. Uygun olmayan sorular ön alan araştırmasında belirlendikten sonra, alan araştırmasına dahil edilmemişlerdir.

Ulusötesi Sosyal Alanlar ve Ulusötesi Kentleşme

Ulus-devlet sınırları karşısında insanlar ve kurumlar arasındaki çoklu bağlar ve etkileşimlerin varlığı, ulusötesiliği tarif etmektedir. Ulusötesilik, özellikle uzun mesafeli ağlarda ulustan önce bile gelebilmektedir⁸.

Michael Peter Smith'e göre⁹, günümüz kentlerinde yaşayan, ulus-devlet vatanı olmadığı halde orada yaşayan ve belirli bir kalıba konulamayan, sosyal ve politik olarak ağlarını bu kentlerde kuran, 'sınırlandırılmayan' kişiler vardır ve bu kişileri ulusötesi göçmenler olarak tanımlamak mümkündür. Çünkü bu göçmenlerin gündelik hayatta kullandıkları kültürel kodlar, alanlar ve sosyo-politik formlar hep ulusötesidir. Thomas Faist¹⁰, ulusötesi sosyal oluşumları; insanların ulus-devlet sınırlarını aşan çoklu bağları, ağları ve kurumları olarak tanımlamaktadır.

Ulusötesi göçmen, hem çıkış ülkesiyle bağlantılı ve hem varış ülkeyle bağlantılıdır, ne asimile olan, ne de kendi kültüründe kalan bir yapıdadır. Ama sadece çıkış-varış ülkeleriyle ilişkide olan ekonomik bir göçmen yerine, daha karmaşık, çoklu ve yerel ötesi ilişkileri ve ağı olan bir göçmen türünden bahsedilmektedir. İlk bakışta, ulusötesi sosyal alanları, yoğun, durağan, çoklu-yerel ve kurumsallaşmış çerçeveler içerisinde gündelik sosyal pratikler ve sembolik gösterimler olarak tanımlayabilirsek de mevcut terminoloji bu sosyal oluşumu

8 Steven Vertovec, "Conceiving and Researching Transnationalism", *Ethnic and Racial Studies*, 22 (2), s. 447-62, 1999.

9 Michael Peter Smith, "Can you Imagine? Transnational migration and the Globalization of Grassroots Politics", *Social Text*, No.39, 1994, s.15-33, Michael Peter Smith, *Transnational urbanism: Locating globalization*, Blackwell Publishers, Madlen, 2001 ve Michael Peter Smith, *Transnational urbanism Revisited*, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol. 31, No. 2, s. 235-244, 2005.

10 Thomas Faist, *The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces*, Oxford: Oxford University Press, 2002.

tanımlamaya çok da izin vermemektedir¹¹.

Ulusötesi süreçler, sosyo-kültürel yapıyı yeniden inşa etmektedir ve sınırlar üzerine kurulu ulus-devletin kapasitesini de tüketmektedir. Michael Peter Smith¹², küreselleşme ve ulusötesileşme arasındaki kavramsal farklara özellikle dikkat çekmektedir. Antropolog Michael Kearney, küreselleşme ve ulusötesilik arasındaki temel varsayımların, devletin kimlik, anlam ve sosyal çıktılar üretmedeki rolü olarak görmektedir¹³. Küreselleşme tezi, özel ulusal bölgelerden kaynaklı sosyal süreçlere dikkat çekmektedir (Örneğin Manuel Castells'in tanımında küreselleşme 'akımların mekânı' olarak görülmektedir). Buna karşılık ulusötesilik tezi ise, bir veya daha fazla ulus-devletin içerisindeki sosyal ilişkileri simgelemektedir. Küresel kent tezi, sıklıkla ulusal sınırların, limitlerin ve kimliklerin önemsizleşmesine vurgu yapar. Bunun tersine, ulusötesilik tezi, ısrarla sınırların, devlet politikalarının ve ulusal kimliklerin devam ettiğinin üzerinde durmaktadır. Guarnizo ve M.P. Smith¹⁴, ulusötesi sosyal alanları; üç nokta arasındaki bağlarla sağlanan yerel ötesi ilişkiler olarak tanımlamaktadırlar. Bu üç nokta şu şekildedir: yerel bölge yani varış noktası, yurtdışından gelen göçmen ve çıkış noktası.

Katy Gardner ve Ralph Grillo, çalışmalarında¹⁵ ulusötesi göçmeni; sayıca çok sosyo-ekonomik, politik ve kültürel bağlantılar kurma ihtiyacı hisseden ama aynı zamanda sınırlandırılmış, ırk, sınır, etnik grup, ulus ve kültür kavramlarından rahatsız olan olarak tanımlamaktadır. Aynı zamanda bu göçmen kendini kimliklendirme konusunda, elde edebileceği hakları ve kendine sunulan hakları arasında çelişkiler yaşamaktadır ve kafasındaki birçok soru işaretleriyle, çoklu yönelmeleri vardır. (çıkış ülkesi, varış ülkesi ve ulusötesi diasporalar gibi) ve ulusötesi ritüellere, materyalleri (para ve diğer araçlar) organize etme becerisine ve çeşitli sosyal sermayelere sahip bir niteliktedir.

Ulusötesi bağlantılarla ilgili hızla gelişen bir literatür de vardır¹⁶. Bu literatür

-
- 11 Ludger Pries, *New Transnational Social Spaces: International Migration and Transnational Companies in the Early 21st Century*, London, UK: Routledge, 2001.
 - 12 Michael Peter Smith, "Can you Imagine? Transnational migration and the Globalization of Grassroots Politics", *Social Text*, No.39, 1994.
 - 13 Michael Kearney'den aktaran Michael Peter Smith, Michael Peter Smith, "Can you Imagine? Transnational migration and the Globalization of Grassroots Politics", *Social Text*, No.39, 1994.
 - 14 Luis E. Guarnizo, ve Michael P. Smith, "The Locations of Transnationalism", M.P. Smith and L.E. Guarnizo (eds.) *Transnationalism from Below* içinde, New Brunswick, NJ:Transaction, s. 3-34, 2003.
 - 15 Katy Gardner ve Ralph Grillo, "Transnational households and ritual: An overview", *Global Network Vol.2:3*, s.179-190, 2002.
 - 16 Daha önce belirtilen kaynaklara ek uzak doğudan bir çalışma da Aihwa Ong ve and Donald Nonini'nin çalışmasıdır. *Ungrounded Empires: The Cultural Politics Of Modern Chinese Transnationalism*, Routledge, NY, 1997.

daha çok, ulusötesi ekonomik ve sosyal ağlar, politik hareketler, ulusötesi kent-sel politikalar ve kültürel formlar üzerine odaklanmaktadır. Buna karşılık, tüm bu ulusötesi pratiklerin yansıdığı ve yeniden üretildiği alanın dönüşümü¹⁷ ve mekânın dönüşümü akademik olarak çok az ele alınmaktadır. Oysa ulusötesiliğin sınırını ancak mekan bazlı coğrafi araştırmalar yoluyla anlayabiliriz¹⁸. Çünkü Escobar'ın da vurguladığı gibi¹⁹, “*kültür her zaman mekânda yer alır ve mekânda temellenir*”. Mekânlar her zaman sosyal ilişkilerin resmedildiği yerlerdir. Ulusötesi ağların rolü de, mekândan mekâna farklılık gösterebilmekte, hatta aynı mekânda farklı zamanlarda farklı olabilmektedir²⁰. Ayrıca mekândaki ulusötesi ilişkileri tanımlarken, üçlü coğrafi ait olma sürecinin yaşandığından da bahsedilmektedir²¹. Bunlar; göçmenin varış ülkesinde oturduğu/yaşadığı mekanlarla ilişkileri, çıkış ülkesi ve çıkış yöresiyle ilişkileri ve kendi yaşadığı diaspora toplumuyla ilişkileridir.

M.P. Smith'in, ulusötesi kentleşme tanımı²²; ulusötesiliği kent mekânında gözlemlemek açısından bu araştırmada temel kaynak olarak benimsenmektedir. Araştırmada ulusötesi kentleşme tanımı; göçmenlerin iş bulma, havale ve para gönderme, kültürel ve fiziksel sermaye edinme yollarını, tüketim pratiklerini, kullandıkları her tür ağları, sosyal ve kültürel aktivitelerini, mekânsal yerleşimlerini, yeni mekânsal aktiviteler üretmelerini, politik ağlarının organizasyonunu veya yaşam biçimlerine yönelik kurulan sembolik sistemleri içermektedir. Ulusötesi kentleşme tanımı, katı coğrafi bir tanımlamadan çok sosyo-kültürel bir tanım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal Ağ Analizi

Göçmenler, ekonomik ilgileri, kültürel eğilimleri, sosyal ilişkileri ve politik eğilimlerine göre temellenen ağlara dahil olmaktadırlar. Kastoryano²³, bu pratiklerin, bölgelerden ve ülkelerden bağımsız gelişmediğini söylemektedir. Sosyal

-
- 17 Peter Jackson, P. Crang, ve C. Dwyer, (eds.), *Transnational Spaces, Routledge Research in Transnationalism*, University of Oxford, UK, 2004.
- 18 Alisdair Rogers, “Observations on Transnational Urbanism: Broadening and Narrowing the Field”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol.31, No.2, s. 403-407, 2005.
- 19 Arturo Escobar, “Culture Sits in Places: Reflections on Globalism and Subaltern Strategies Of Localization”, *Political Geography*, Vol.20, s. 139-174, 2001.
- 20 Michael Peter Smith, *Transnational urbanism: Locating globalization*, Blackwell Publishers, Madlen, 2001.
- 21 Steven Vertovec, “Conceiving and Researching Transnationalism”, *Ethnic and Racial Studies*, 22 (2), s. 447-62, 1999.
- 22 Michael Peter Smith, “Transnationalism and citizenship”, Brenda Yeoh ve diğerleri, *Approaching Transnationalisms: Studies on Transnational Societies, Multicultural Contacts, and Imaginings of Home içinde*, Kluwer Academic Publishers. Springer-Verlag New York, LLC, s. 15-38, 2003.
- 23 Riva Kastoryano, “Settlement, Transnational Communities and Citizenship”, *ISSJ*, 165, s.308-312, 2000.

sermayeye bağlı bu ağların mekâna özgü olduğu da açıktır.

Tilly, göç edenin insanlar değil, ağlar olduğunu belirtmektedir²⁴. Bağların erişim sağladığı diğer aktörlerin kaynakları ve kişinin kendi sermayesi ne kadar çoksa, bir özne kendi hedeflerini gerçekleştirmekte o kadar başarılı olacaktır. Diğer yandan daha geniş irtibat ağlarına sahip olan insanlar küçük ağlara sahip insanlara nazaran daha çok sorumluluk almak durumunda ve karşılığında ödeme yapma durumunda kalmaktadırlar.

Toplumsal ve sembolik bağların içeriğini daha yakından incelemek gerekmektedir. Güçlü toplumsal ağlar; hane halkları, akraba grupları ve yerel toplulukların oluşturduğu ağlardır. Zayıf toplumsal ağlar ise, arkadaşların arkadaşları şeklindeki ağlardır. Bu ağlar işlere erişimde önemlidir. Sembolik bağlar, din, dil, etnisite ve ulus birliği üzerine kurulabilir. Ortak anlamlar, anılar, beklentiler ve simgelerle devam eden bağlardır. Türkiye'deki Türk kökenli göçmen ve Türkiye ilişkisi de bu tarz sembolik bağlarla kurulmaktadır. Göçmenler işbirliği ağlarını kullanarak yerel sermayelerini uluslararası düzlemde transfer edebilirler. Zaman içinde anavatan ile yaşanan yer arasındaki toplumsal ve sembolik bağların sayısı artar. Bu bağlar göçmen ağlarını inşa eder (Faist, 2002)²⁵. Ulusötesi ağlar, yerel olarak sınırlanmış toplumsal alanları sınır aşan değişimlere önceden hazırlayarak, gerçek bir ulusötesileşmenin ortaya çıkmasını sağlarlar.

Zeytinburnu İlçesi'nde Afgan Türklerinin Ulusötesi Ağlarının Analizi

Zeytinburnu ilçesi, 1960'lı yıllardan itibaren Türkiye'nin ilk gecekondu yerleşim bölgelerinden biri olarak iç göçten payını büyük oranda almış ve nüfusu hızla artmıştır. 1962'de Charles Hart tarafından yürütülen Zeytinburnu alan araştırması bulgularında²⁶, bu ilçede yaşayanların % 51,8'inin yurtdışı, % 48,2'sinin ise yurtiçi doğumlu olduğu belirtilmektedir. İlçe, özellikle Batı Trakya, Bulgaristan, Doğu Türkistan ve Afganistan'dan Türk kökenli göçmenlerin katılımıyla oluşmuş bir nüfus yapısına sahiptir.

İlçede nüfusun en yoğun olduğu mahalleler sırası ile; Yeşiltepe, Çırpıcı, Nuriye ve Telsizler'dir²⁷. Zeytinburnu bölgesi ülke dericilik sektörünün önemli ticaret ve üretim merkezlerinden birisini oluşturmaktadır. Yurtdışından gelen göçmenlerin çalıştırıldığı yerler büyük oranda bölgede bulunan kaçak deri ve

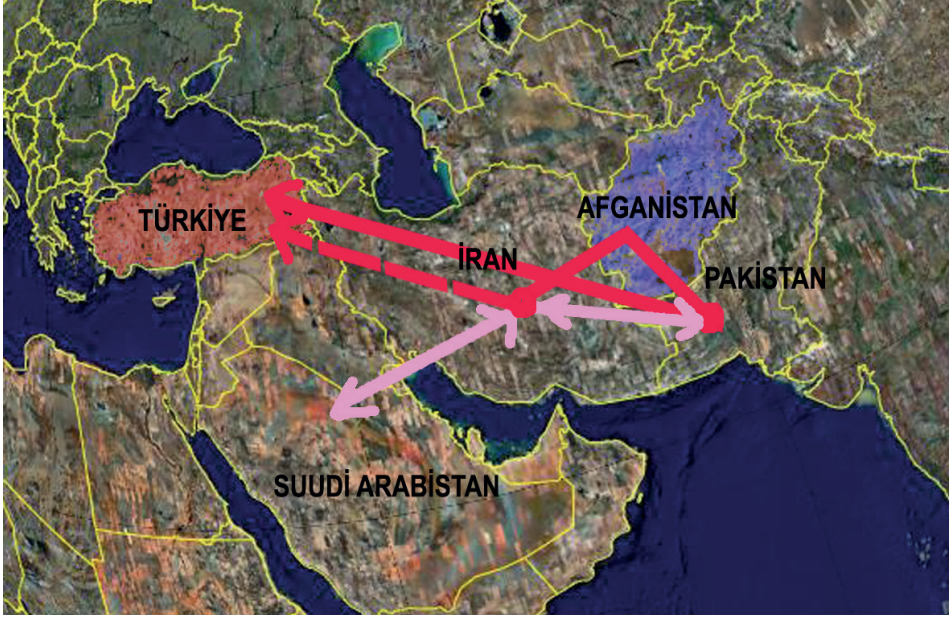
24 Tilly'den aktaran, Thomas Faist, *The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces*, Oxford: Oxford University Press, 2002.

25 a.g.e.

26 W. Charkes Hart, *Zeytinburnu Gecekondu Bölgesi*, İstanbul Ticaret Odası (ITO) yayınları, İstanbul, 1969.

27 İBB, *Zeytinburnu Stratejik Eylem Planı Raporu*, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü, İstanbul, 2005.

tekstil atölyeleridir. Konfeksiyon atölyelerinde çalışanların %80'i Zeytinburnu ilçesinde yaşamaktadır. Bu küçük işletmelerin, bir bölümünün aile işletmesi olduğu ve ailelerin genelde oturdukları apartmanların en alt katlarını atölye olarak kullandıkları bilinmektedir²⁸.

Şekil 1. Afganistan'dan Türkiye'ye göç yolları

Bölgeye Afganistan'dan gelen göçmen grup içerisinde, Türk asıllı olanlar çok büyük ağırlıktadır. Türk kökenli olmayanların bölgede kolaylıkla barınmadığını bölge esnafı da anlatmaktadır. Bölgedeki sosyal ağlar Türk kökenli olanlar için oldukça kolaylaştırıcı mekanizmalar haline dönüşmektedir. Afganistan Türklerinin genel olarak ilk yoğun göçünün, eski SSCB'nin 1979 yılında Afganistan'a yaptığı müdahale sırasında yaşanan iç karışıklıkların sonucunda, basamaklı göç yoluyla Türkiye'ye İran ve Pakistan üzerinden belirli süre sonunda gelmeleriyle başlamıştır (Bkz. Şekil 1). 1982 yılında Türkiye'de çıkarılan özel bir yasa²⁹ ile Pakistan'da mülteci kampında kalan bir grup Afganistan Türkü (yaklaşık 4.350 kişi) ülkeye kabul edilmiştir³⁰. Bu göçmenler, BM'nin sağladığı ulaşım desteği-

28 a.g.e.

29 17.03.1982 tarihli ve 2641 sayılı "Afganistan'dan Pakistan'a sığınan Türk soylu göçmenlerin Türkiye'ye kabulü ve iskanına dair" kanun

30 Anke Bentzin, "Türk, Türkistan ve Özbek Kimlikleri Arasında: İstanbul'daki Özbek Göçmenler", Barbara Push ve Tomas Wilkoszewski (eds.) *Türkiye'ye Uluslararası Göç* içinde, ss. 281-296 (çev. Mutlu Çomak-Özbatır), Kitapyayinevi, 1. Basım, 2010.

yle Karaçi-Adana hava köprüsü üzerinden Türkiye'ye getirilmişlerdir. Afganistan Türkleri yasa gereği belirli kentlere; Adana, Hatay, Urfa, Gaziantep, Tokat, Van, ve Kırşehir'e iskanlı göçmen olarak yerleştirilmişlerdir. Yerleştikleri illerde en az 7 sene ikamet zorunluluğu bulunan ve kendilerine hem arazi hem konut sağlanan göçmenler, bir müddet sonra istihdam amacı ile, büyük oranda Zeytinburnu'na ve İstanbul'un çeşitli yerlerine gelmeye başlamışlardır. Zeytinburnu'nda Afganistanlı göçmenlerin işlettiği beş yüze yakın deri ve konfeksiyon atölyesi faaliyet göstermektedir³¹.

Göçmen gruplarının yerel yönetimle de sıkı ilişkileri mevcuttur. Yasallaşmış göçmenler, yerel yönetimin çeşitli kademelerinde görev almaktadır ve bölge yönetiminde söz sahibidirler³²

Afganistan'dan gelen Türkler içerisinde Özbek kökenli göçmenler ilk büyük alt grubu oluşturmaktadır. Türkmen asıllı olanlar ise, ikinci büyük alt grubu oluşturmaktadır. Türkmenler, ekonomik olarak belirli bir sektörde (halıcılık) yoğunlaşmışlardır. Büyük kısmı bölge dışında Kapalıçarşı'da halıcılıkla uğraşan bu grup göçmenin bir kısmı da bölgedeki tekstil atölyelerinde çalışmaktadırlar. Kapalıçarşı'da gümüşçülük, hediyelik eşya ve halıcılık yapılan ve şimdi sayıları kırkı geçen dükkânı Afgan Türkmenleri işletmektedir³³.

31 Cüneyt Özdemir'e göre, Afganlıların Zeytinburnu'nu seçme nedenleri de zaten deri fabrikalarının burada olmasıdır. İstanbul'un yabancıları, yabancıların İstanbul'u, <<http://www.dipnot.tv/YaziDetay.aspx?ID=1267>> alındığı tarih 28.10.2010, 2004.

32 İlçe yerel yönetimi, yurtdışından gelen göçmenlerin bulunduğu İstanbul'daki diğer ilçelere göre göçmenlerle daha yakından ilgilidir. Bunun nedenlerinden en önemlisi bu göçmenlerin çoğunun T.C. vatandaşı olmuş olmasıdır. Belediye bugüne kadar iki tane uluslararası göç sempozyumu düzenlemiş ve konunun araştırılmasına destek sağlamaya çalışmıştır. Ancak, yerel yönetimin konuya yakınlığı daha çok, 40- 50 yıldır yasal olarak burada bulunan Türk kökenli göçmenlerin seçmen kitlesi olarak görülmesinden dolayıdır. Yine de bu alandaki çabaları kayda değerdir. Yerel yönetimin ayrıca AB destekli yürüttüğü bir "Göçmen uyumu için belediye diyalogu: İstanbul'da Hemşeri dernekleri ve yardım kurumları hakkında bir araştırma-uygulama" projesi vardır. Proje, Zeytinburnu belediyesi öncülüğünde 3 Belediyenin katılımıyla (Bağcılar ve Eminönü) iç-dış göçmenlerin kente entegrasyonu için çeşitli aktiviteleri içeren bir AB destekli projedir. Proje sonunda Zeytinburnu'nda bir Göçmen Entegrasyon Merkezi kurulması planlanmaktadır. Göçmenlerin sivil oluşumlarıyla irtibata geçerek onların da projeye katılmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Bunlardan bir kısmı projeye davet edilmiştir. İlgi gösteren derneklerden Batı Trakya Vakfı, Doğu Türkistan Göçmenler Derneği, Kazak Türkleri Vakfı ve diğer yerel hemşeri dernekleriyle toplam 15 kurumla görüşülmüştür. Bunların 8 tanesi dernek, 4'ü vakıf, diğerleri de yardım ve sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Proje araştırma sonuçlarına göre, Doğu Türkistan ve Batı Trakya'dan gelen göçmenler çoktan kentle bütünleşmeye başlamış, sosyalleşmişlerdir. Genellikle serbest meslekle uğraşmaktadırlar. Afganistan göçmenleri ise, ilçede zor durumdadırlar. Ülkelerindeki savaşın travmatik etkisi ve İstanbul'da yaşadıkları maddi manevi sıkıntılar onları zorlamaktadır.

33 URL1 Güney Türkistan hakkında genel bilgi <http://guneyturkistan.wordpress.com>, 28.10.2010.

Alan Araştırması Bulguları

Çalışmada kartopu örnekleme yöntemi yoluyla 42 Afgan Türkü ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yapılmıştır. Görüşülenlerden 23 kişi Özbek kökenli, 10 kişi Türkmen kökenli ve 9 kişi de Kazak, Tacik gibi diğer etnik kökenden göçmenlerdir. Afganistan'dan gelen göçmenler bölgede ağırlıklı olarak Yeşiltepe mahallesinde yerleşmişlerdir³⁴. Alan araştırması sonuçları içerik analize tabi tutulmuştur. İçerik analizini yapmak üzere kodlama sistemi oluşturulmuş ve toplam 10 kod üzerinden alandan elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Kod kategorileri şu şekildedir:

1. Göç hikâyesi: Bu kategori, göç etme türlerini birbirlerinden ayırtmak amaçlı oluşturulmuştur. Göç türlerine göre, göçmenlerin kullandıkları ağlar, Türkiye'ye geliş biçimi, ulusötesi ve yerelötesi aktiviteleri de değişebilmektedir.

2. Göç süresince kullanılan sosyal ağlar: Bu kategori, göçmenlerin kullandıkları sosyal ağlar bakımından nasıl ayrıştıklarını ve sosyal ağları üzerinden ulusötesi pratiklerinin nasıl işlediğini göstermektedir. Sosyal ağlara sahip olmak, göçmenin göç sürecini oldukça kolaylaştırmakta, maddi, manevi kayıpları en az düzeye indirebilmektedir.

3. Göçmenin çıkış ülkesiyle bağları; bu kategori ulusötesiliği belirleyen ana unsurlardan biridir. Çıkış ülkesiyle olan bağları aynı anda iki yeri birlikte yaşamayı betimlemektedir.

4. Yurtdışı akraba, tanıdık bağları; kategorisi çıkış ülkesi ve Türkiye dışında başka ülkelerde tanıdık ve akraba bağlarını ve bu sayede ulusötesiliğinin nasıl geliştiğini ortaya çıkarmak üzerinedir.

5. Grup içi bağlar ve dernek oluşumu ilişkisi; varış ülkesinde diaspora oluşumundan, çıkış ülke bağlarını korumak ve varış ülkesinde destek amaçlı kurulan ilişkileri ortaya çıkarmaktadır. Kendi etnik kökeni ve çıkış ülkesi kökenine göre grubuyla ilişkisi, bu ilişkinin dernek yoluyla kurumsallaşması bu kategoride değerlendirilmektedir.

6. Diğer gruplarla bağlar (diğer göçmenler ve Türklerle); bu kategori de sosyal sermaye olarak grup içi diyalogları dışında sahip oldukları ağları göstermektedir.

7. Mekân kullanımları ve mekânla ilişkileri; mekânda ulusötesiliği tarifleyen verileri içermektedir. Mekânla ilişkileri çıkış ülkesine benzer yapıda mı, varış ülkesinde yeni mekânlar oluşturmuş mu, etnisite temelli veya göçmen grupları temelli özel mekânlar var mı sorularının cevaplarını vermektedir.

34 Yasemin Çakırer, İstanbul-Zeytinburnu'nda Ulusötesi Kentleşme Aktörleri Olarak Türk Kökenli Göçmenler, Doktora tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2012.

8. İş deneyimleri ve ekonomik bağlar; bu kategori göçmenlerin göç süresince iş deneyimlerini, uzmanlaşma durumlarını, var olan ekonomik bağlarını ortaya çıkarmaktadır.

9. Biliş ve algılayış biçimi (kimlik, vatan ve Türkiye algıları); karmaşık kimlik algısı ulusötesiliği tanımlayan bir olgudur. Kendini, kimliğini nasıl algıladığı, vatan algısının nasıl bir şeye dönüştüğü, Türkiye'yi nasıl algıladığı bu noktada önem kazanmaktadır.

10. Yerelötesi yaşama stratejileri (kültürel öğeler, dil, gelenek, alışkanlık); bu kategori göçmenin yaşadığı konutta yer alan her türlü yerelötesi öğeleri, çıkış ülkesinden getirdiği gelenek ve adetleri, kullandığı, bildiği diller üzerinden yerelötesi gücünü ölçmektedir.

İçerik analizi sonucunda veriler, araştırmanın dört ana tema (Sosyal, ekonomik, mekânsal ve sembolik ağ-bağ)'sına uygun şekilde tablolaştırılmıştır (Bkz. Tablo 1). Göçmenlerin çoğunluğu Türkiye'ye kaçak göçle gelmişlerdir. Görüşülenler arasında iskânlı olarak gelen sayısı azdır. Serbest göçmen olarak gelenler, aslında iskânlı göçmen olarak daha önce ülkeye gelmiş yakınlarının yanında, kendilerini aynı hanede yaşıyor gibi göstererek resmi işlemlerini yaptırırlardır. Genellikle grup Türkiye'ye basamaklı göç etmiştir. Göç edilen yerlere baktığımızda ise, Pakistan ve İran ağırlıkta olmak üzere, Özbekistan ve Hindistan da az miktarda yer almaktadır.

Tablo 1. Zeytinburnu İlçesi'nde Afgan Türklerinin Ulusötesi Ağları

		Özbek (23)	Türkmen (10)	Diğer (9)	
Sosyal Ağ (Ulusötesi ve Yerelötesi)	Göç türü	Serbest	4	0	2
		İskânlı	6	3	1
		Kaçak	13	7	6
	Göç şekli	Basamaklı	23	9	8
		Direk	0	1	1
	Göç Ağları	Çıkış ülkesi	6	3	3
		Ara nokta	16	5	4
		Varış ülkesi	23	10	9
	Çıkış ülkesi bağları		21	10	7
	Yurtdışı bağları		21	9	6
	Grup içi ve dernek bağı		18	7	6
	Diğer gruplarla bağı		21*	7	8

Ekonomik bağ	İş deneyimleri		14	7	7
	Ekonomik bağlar		13	6	3
	Bölgedeki iş deneyimleri		19	10	7
Mekansal bağ	Türkiye'de		17	8	7
	İstanbul'da		6	1	2
	Zeytinburnu'nda		22	9	9
Sembolik bağ	Algısal yapı	Türkiye algısı	14	5	2
		Vatan Algısı	12	3	2
		Kimlik algısı	17	4	4
	Yerelötesi alışkanlıklar	Yeni	5	3	6
		Sürdürülen	9	6	6
		Dil becerisi	17	7	5

2008 yılında alana ilk kez çıktığında, mekanda göçmenleri ve göçmenlerin mekanla etkileşimlerini fark edilmiş ve bu ilk gözlemlerin güvenilirliğini test etmek amacıyla, 2010 yılında alan araştırmasına 2 yeni görüşmeci dahil edilerek kendileri alana konudan habersiz çıkarılmış ve kaba gözlemlerle alandaki ulusötesi ilişkilerin fark edilmesinin sağlanması yapılmış ve gözlemlerin sonuçları da değerlendirmede kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda araştırmacı gözlemleri de benzer şekilde birer veri olarak kabul edildiğinden, özellikle gözlemler de değerli kabul edilmiştir.

Göç süresince kullanılan sosyal ağlar durumuna baktığımızda, çoğu kendi öz kaynaklarını ya da akrabalarının yardımlarını kullanarak kaçak yolla göç etmenin maliyetinin üstesinden gelmiştir. Bazıları ise, Türkiye'ye gelmeden önce durak olarak kullandığı ilk ülkelerde (Pakistan veya İran) belirli sektörlerde (inşaat gibi) çalışarak para biriktirerek bu ücreti karşılamıştır. Ara noktada ağlar denildiğinde kastedilen Pakistan, İran gibi basamaklı göçteki duraklarda bulunan ağlardır. Çoğunun bu ara noktada da hemşerisi, akrabası bulunmaktadır. Özbek kökenli göçmenlerin çoğunluğunun Türkiye'ye yönelen göç süreçlerinde ve öncesinde hep Türkiye'de sosyal ağlara sahip olduğu, kaçak yolla gelirse bile, Türkiye'deki hemşerilerine olan güvenleri onların göçlerini kolaylaştırmıştır. Çoğu tanıdık ve akrabalarından bu noktada maddi ve manevi yardım almış durumdadır.

Genel olarak akrabalarıyla ilk göç ettikleri süreçte, hem teknolojik imkânların hem de maddi imkânların yetersizliğinden dolayı iletişime geçememişlerdir. Türkiye'de durumlarını yasallaştıranlar hemen çıkış ülkesine ziyareti gerçekleştirmektedir. Türkiye ve çıkış ülkesi dışında tanıdık ve akrabaları olanlara baktığımızda genel olarak Suudi Arabistan, Almanya, İngiltere, Özbekistan, Türkmenis-

tan, Kazakistan ve Amerika'da tanıdıkları bulunmaktadır. Grup içi bağları akraba evliliği yoluyla güçlenmektedir. Bunun dışında Afganistan'dan gelen Türk kökenli herhangi bir göçmen hemen ilgilerini çekmekte ve tanışmaktadırlar. Kadınlar grup içi görüşmelerini çoğunlukla evlerde yapmaktadırlar. Düğün v.b. aktiviteler için dernek mekânları kullanılmakta ve kadın, erkek ayrı etkinlikler yapılmaktadır. Bunun dışında grup içi dayanışmadan yararlanmak amaçlı Zeytinburnu'na yerleştiklerini vurgulayanlar olmuştur. Kimi göçmenler, dernekleri sadece kendi yasal prosedürlerinde yardımcı olmaları, ya da bazı etkinlikleri yapmak amacıyla tek taraflı kazanım amaçlı kullanılmaktadırlar. Çoğunun bir şekilde Türklerle bağlantısı vardır, bazıları iş ilişkisi çerçevesinde bazıları oturduğu yerden tanıdıkları ve çocukları sayesinde öğretmenler yoluyla görüşmektedirler.

Ekonomik ilişkiler ve ağlara bakıldığında, genel olarak Türkiye'ye gelmeden önce basamak olarak kullanılan İran ve Pakistan ülkelerinde geçici işlerde çalıştıkları, hemşeri dayanışmasıyla işlere eriştikleri görülmüştür. Zeytinburnu'na ilk gelenler genel olarak deri veya tekstil işinde çalışmaya başladıkları atölyelerde kalmaktadırlar. Bu hem masraflar açısından hem de çalışma zamanının uzaması açısından atölye sahibi ve göçmen için karşılıklı tercih edilen bir durumdur. Halıcılıkla uğraşan Türkmen kökenli grup, eskiden Pakistan'da mülteci kamplarında kalan akrabalarına halı dokuma işini yaptırırken, şimdi büyük ölçüde Afganistan'da dokuttuklarını ifade etmektedirler. Türk kökenli olmayan göçmenlerin bazı sosyal ağlara girmelerinin zor olduğu ve iş konusunda da çok destek alamadığı belirgindir. Ancak bazı Türk kökenli olmayan göçmenler de kendilerini Türk kökenli göstererek sosyal ağlara girmeyi başarabilmektedir.

Mekânsal ilişkiler olarak, grubun İstanbul'daki hareketliliğine bakıldığında kadınların ev hanımı ise genelde çok fazla Zeytinburnu dışına çıkmadığı, erkeklerin ise, işleri gereği bazı semtlere gittiği ve gezmek için de bazı yerleri tercih ettiği görülmüştür. Zeytinburnu'nu yerleşim yeri olarak genelde tanıdıklarının Zeytinburnu'nda olmasından dolayı seçmişlerdir. Buldukları mahalle sınırlarındaki mekânları daha sıklıkla kullanırken, 58. Bulvar ve sahil gibi merkezi noktaları da çeşitli sıklıklarda kullanılmaktadırlar. Göç öncüsü ve bekâr olarak gelen erkekler genellikle Zeytinburnu bölgesinde çalıştıkları atölyelerde kalmaktadırlar. Evlendikten ve ailesinin geri kalanını da bölgeye getirdikten sonra ev kiralamaya yoluna gitmektedirler. Yeni gelenlerin bir kısmı ev sahipleriyle anlaşamamakta bu nedenle sık ev değiştirme yoluna gitmektedirler. Türkmen asıllı göçmenler İstanbul içerisinde kullandıkları mekânlardan çok bahsetmemişlerdir.

Sembolik bağlar konusunda denilebilir ki, yaşça büyük olan ve Afganistan'da uzun süre yaşamış olanlar daha çok Afgan televizyonu izlemekte ve gençler çoğunlukla Türk televizyon kanallarını tercih etmektedirler. Afgan müziklerini ise çoğu dinlemektedir. Afgan müzik ve film CD'lerini satan bir dükkân da alanda yer almaktadır. İşleteni yine Afgan olan bu dükkânda Afgan ve Türk bayrakla-

rı yan yana yer almaktadır. Çeşitli kültürel öğelerin grubun yaşantısında iç içe geçtiğini görmek mümkündür. Çoğunun kendi yerel dilinde ve Türkçe ayrı ayrı isimleri bulunmakta ve grup içi davranışlarıyla grup dışı davranışları farklılık gösterebilmektedir.

Değerlendirme

Grup kendi içinde farklı asıllara sahip göçmenlere göre ayrışmaktadır. Özbek ve Türkmen asıllılar grup içerisinde yoğunlukla bulunmaktadır. Özbek asıllılar bölgeye ilk gelenlerden oldukları için, dernekleşmeye, sivil toplum örgütlenmesine daha yatkındır. Ancak politik olarak bölgede bulunan diğer göçmen gruplarından örneğin Doğu Türkistanlı göçmenlere oranla oldukça pasif durumdadırlar.

Özbek asıllı göçmenler daha çok deri ve tekstil sektöründe işveren ve çalışan olarak yer etmektedirler. Türkmen asıllı göçmenler ağırlıkla halıcılık sektörüyle uğraşmaktadır. Diğer Afgan Türkleri de yine mahalle atölyelerinde alt kademe işlerle ya da 'callshop' dükkanı gibi farklı alternatiflerle geçimlerini sağlamaktadır.

Göçmenlerin, uluslar arası düzeyde kendi asıllarına göre çeşitli ülkelerle irtibatları vardır ancak ilişki düzeyleri çok sınırlıdır. Göç sürecindeki ara noktalarda bulunan ülkelerle bağlantıları bir süre devam etse de, zamanla oradan tanıdıklarını da buraya getirttikleri için o ülkelerle bağları zayıflamıştır. Ekonomik bağlantılardan dolayı Afganistan'la bağı devam eden Türkmen asıllılar ve ticaretle uğraşanlar dışında, Afganistan'la göçmenlerin çoğu bağlantı kurmamaktadırlar.

Glick-Schiller³⁵, sınırların karşısında, ötesinde, sınır ötesi yaşamak, beraberinde kavram ve yaşam pratikleri açısından karmaşayı getirmektedir. Kimlik vatan algısı da bu grupta tümüyle çok karmaşıktır. Göçmenlerin vatan algısı ve Türkiye'yi algısı oldukça karmaşıktır ve bu algılar birbiri içerisine geçmiş durumdadır. Afganistan'ı genel olarak vatanları gibi algılamamaktadırlar. Yine de oradaki yemek kültürü ve diğer kültürel öğeleri korumak konusunda hemfikirler. İlk geldiklerinde dil konusunda çoğu pek sıkıntı yaşamadığı için, ilçeye, İstanbul'a ve Türkiye'ye adaptasyonları oldukça kolay olmuştur.

Göçmenlerin mekânsal bağlarına baktığımızda, Afganistan'dan gelen Türk kökenli göçmenler genel olarak Zeytinburnu mekânını, Afganlıların yoğun yerleştiği mekânlarla (Yeşiltepe mahallesi ve ilçe merkezi ile) sınırlı olarak kullanmaktadırlar. Zeytinburnu dışıyla irtibat düzeyleri ise daha düşüktür. Ekonomik olarak çalıştıkları yer bağlamında Zeytinburnu dışı ile irtibatları olmakla birlikte, bunda da cinsiyet farkı göze çarpmaktadır. Kadınların mekânla ilişkileri Zeytinburnu odaklı olmaktadır. Vatandaş olduktan sonra ilk yerleştirildikleri illerle sosyal

35 Nina Glick -Schiller, *Transborder Citizenship: An Outcome of Legal Pluralism within Transnational Social Fields*, UC Los Angeles: Department of Sociology, UCLA, 2005.

ağları halen mevcuttur. oğunun ıkış ülkesiyle bağları oldukça zayıflamış durumdadır. Bunun nedeni ya akrabalarını buraya getirtmiş olmaları ya da akrabalarının Özbekistan, Türkmenistan ve Kazakistan gibi ülkelere yerleşmiş olmalarıdır.

Zeytinburnu mekanının, (i ve dış) göçmen nüfusuyla oluştuğundan dolayı göçmenlerin mekânsal ilişkilerini yoğunlukla sürdürebildikleri, her mahallenin kendine özgü göçmenleri barındırdığı ve mekânsal olarak örgütlenmelerinin de rahatlıkla gözlenebildiği bir yapıda olduğu görülmüştür. Zeytinburnu İstanbul'un içi mi dışı mı olduğundan bağımsız olarak göçmenlere ayrı bir dünya sunmaktadır. İlişkiler burada yoğunlaşmakta, dışarı bağlantıları İstanbul algısından bağımsız şekilde ve Zeytinburnu ismini daha çok duyuran nitelikte gelişmektedir.

Kaynakça

Basch, L., Schiller, N. G., and Blanc, C. S., Nations Unbound: Transnational Projects, Postcolonial Predicaments, and Deterritorialized Nation-States, Lan-ghorne, PA:Gordon and Breach, 1994.

Bentzin, A., “Türk, Türkistan ve Özbek Kimlikleri Arasında: İstanbul'daki Özbek Göçmenler” , Barbara Push ve Tomas Wilkoszewski (eds.) Türkiye'ye Uluslararası Göç içinde, ss. 281-296 (çev. Mutlu Çomak-Özbatır), Kitapyaymevi, 1. Basım, 2010.

Çakırer, Y., İstanbul-Zeytinburnu'nda Ulusötesi Kentleşme Aktörleri Olarak Türk Kökenli Göçmenler, Doktora tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2012.

Daly, K. J., Qualitative Methods for Family Studies and Human Development, Thousand Oaks: CA: Sage, 2007.

Escobar, A., “Culture Sits in Places: Reflections on Globalism and Subaltern Strategies Of Localization”, Political Geography, Vol.20, s.139-174, 2001.

Faist, T., *The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces*, Oxford: Oxford University Press, 2002.

Gardner, K., Grillo, R., “Transnational households and ritual: An overview”, Global Network Vol.2:3, s.179-190, 2002.

Glick -Schiller, N., Transborder Citizenship: An Outcome of Legal Pluralism within Transnational Social Fields, UC Los Angeles: Department of Sociology, UCLA, 2005.

Guarnizo, L. E., and Michael P. S., The Locations of Transnationalism”, M.P. Smith and L.E. Guarnizo (eds.) Transnationalism from Below içinde, New Brunswick, NJ:Transaction, s. 3-34, 2003.

Hannerz, U., Transnational Connections: Culture, People, Places. London: Routledge. 1996.

Hart, W.M. C., Zeytinburnu Gecekondu Bölgesi, İstanbul Ticaret Odası (İTO) yayınları, İstanbul, 1969.

Iosifides, T., “Qualitative Migration Research: Some New Reflections Six Years Later”, The Qualitative Report, 8(3), s. 435-446, 2003.

İBB, Zeytinburnu Stratejik Eylem Planı Raporu, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü, İstanbul, 2005.

Jackson, P., Crang, P., and Dwyer, C., (eds.), Transnational Spaces, Routledge Research in Transnationalism, University of Oxford, UK, 2004.

Kastoryano, R., “Settlement, Transnational Communities and Citizenship”,

ISSJ, 165, s.308-312, 2000.

Kearney, M., "The Local and the Global: The Anthropology of Globalization and Transnationalism", *Annual Review of Anthropology*, 24,1995, s. 547-565.

Levitt, P., "Transnational Migration: Taking Stock and Future Directions", *Global Networks* 1, 3, 2001, s.195-216.

Mayring, P., "Qualitative Content Analysis", *Forum: Qualitative Social Research*, 1(2), Article 20, 2000.

Ong, A., ve Nonini, D. M., *Ungrounded Empires: The Cultural Politics Of Modern Chinese Transnationalism*, Routledge, NY, 1997.

Özdemir, C., İstanbul'un yabancıları, yabancıların İstanbul'u, <<http://www.dipnot.tv/YaziDetay.aspx?ID=1267>> alındığı tarih 28.10.2010, 2004.

Pries, L., *New Transnational Social Spaces: International Migration and Transnational Companies in the Early 21st Century*, London, UK: Routledge, 2001.

Rogers, A., "Observations on Transnational Urbanism: Broadening and Narrowing the Field", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol.31, No.2, s. 403-407, 2005.

Smith, M. P., "Can you Imagine? Transnational migration and the Globalization of Grassroots Politics", *Social Text*, No.39, 1994, s.15-33.

Smith, M. P., *Transnational urbanism: Locating globalization*, Blackwell Publishers, Madlen, 2001.

Smith, M. P., "Transnationalism and citizenship", Brenda Yeoh ve diğerleri, *Approaching Transnationalisms: Studies on Transnational Societies, Multicultural Contacts, and Imaginings of Home içinde*, Kluwer Academic Publishers. Springer-Verlag New York, LLC, s. 15-38, 2003.

Smith, M. P., *Transnational urbanism Revisited*, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol. 31, No. 2, s. 235-244, 2005.

Vertovec, S., "Conceiving and Researching Transnationalism", *Ethnic and Racial Studies*, 22 (2), 1999, s. 447-62.

URL1, Güney Türkistan hakkında genel bilgi <http://guneyturkistan.wordpress.com>, 28.10.2010.

Ek1: Yarı yapılandırılmış görüşme formu.

1	Çıkış ülkesinden itibaren göçmenin ilk göç deneyimi (Ülkesinden ilk nereye göç etti? Kimlerle? Ne kadar paraya veya neye mal oldu? Geride kalan ailesi var mıydı? Onlar ne yaptı? Neden onlar da gelmedi? Göç edince onlarla nasıl bağlantıya geçti? İlk göç durağında nerede kaldı? Neden orayı durak olarak seçti? Orada ne kadar kaldı? Tekrar göç etme sebebi neydi? İlk duraktan diğerine geçişte kimlerle görüştü? Bu göçleri yaparken yanındakiler tanıdıkları mıydı? Göç sürecinde psikolojik olarak hissettikleri nelerdi? Süreç boyunca maddi olarak geçimini nasıl sağladı?)
2	Türkiye'ye yönelen göç deneyimi (Ne zaman geldi? İlk nereye geçti? Resmi işlemleri nelerdi? Vatandaşlığa geçirilme, toprak verilme, yerleşme gibi? O ilde ne kadar süre kaldı? Ne işlerle meşgul oldu? Ailesiyle geri birleşebildi mi? Memleketiyle haberleşmesi nasıl oldu? Ne kadar sürede bir telefon edebildi? O ilde dernek kurdular mı? Derneklerle bağlantısı nasıldı?)
3	İstanbul'a ve Zeytinburnu'na yönelen göç deneyimi (İstanbul'a ilk ne zaman geldi? Neden oraya yerleşti? İlk Zeytinburnu'na mı yerleşti? Burada ilk evi nerden buldu? Gecekondu muydu? Kendisi gecekondu yaptı mı? Türk komşularıyla arası nasıldı? Ne işlerle meşgul oldu? Memleketine hiç gidip geldi mi?)
4	Dernekleşmeyle ilgili görüşleri, Kendini nereli hissediyor? Kimlik algısı nasıl? Vatan algısı Nasıl? (Dernek kurma konusunda katkıları oldu mu? Kendisi dernek faaliyetleriyle ilgileniyor mu? Derneklerini nasıl değerlendiriyor? Başarılı mı değil mi? Avrupa veya yurtdışındaki diğer soydaşlarıyla iletişim içinde mi? Hangi yolla iletişim kuruyor? Onlar bunun yanına geliyor mu? Bu hiç oraya gitmiş mi? Kendi ülkesine hiç geri dönmeyi düşünüyor mu?)
5	Zeytinburnu'nda hangi mekanları kullanıyor? (Bu bölgede 58. Bulvarı mı en çok kullandığı yer, ibadet için hangi camiye gidiyor? Alışverişini nerden yapıyor? Evi nerede? Eşi, ailesi en çok nereleri kullanıyor?)
6	Göç süresince iş deneyimi ve bir işte uzmanlaşma durumu? (Her bir göç aşamasında ne işle meşguldü? Şimdi ne yapıyor? Neden bu işi yapıyor?)

